

Végső István

A KISKUNHALASI CIGÁNYÜGY KISTÜKRE

A kiskunhalasi cigányság helyzetének, történetének teljes tudományos feltárása és feldolgozása eddig elmaradt. A cigányok a 18. század végén kerültek városunkba, és 1780-ban az 5544 fős Halason 42 cigány lakott, 13 családban.¹ Hiányszakmákban, főként kézművesként dolgoztak, de mezőgazdasági munkákhoz is alkalmazták őket. A korai időszakban családneveik: Balog, Illés, Boldizsár, Nyilas, Bindis, Puczola, Piroska és Boldizsár voltak. Nomád életmódjuk miatt akkoriban „új magyaroknak” is hívták őket. Letelepítésük, magyar nyelven való megtanításuk és a keresztyén, főként református, hit felvételük rendben zajlott. A 19-20. században elkülönítve, az ún. cigányvárosban laktak, a Harangos-tó környékén. Egy 1915-ös rendőrségi jelentés szerint semmiféle probléma nem volt velük.² A legrégebbi halasi cigány család a Puczola nevet viselte. A leszármazottaik pusztákra költöztek. A familia életmódja a kéregetés volt, amiért cserében rendszeresen tudósították a környékelieket a legújabb hírekről. 1890-ben 17.138 főnek 1,02%-a (175 fő) volt cigány. 1941-ben is csak 1,20% az arányuk. Az összeírás helyessége megkérdőjelezhető, mivel 1941. év járási és városi adatai 404 főre becsülték a számukat.³

A dualista Magyarország a cigánykérdésen kizárólag a kóbor cigánykérdést értette, amelyet rendészeti, igazgatási úton vélt megoldhatónak (1867, 1871, 1916, 1917). A Horthy-kort már a nyilvántartások, a razziaák, a fertőtlenítések, a szigorú letelepítési

1 Nagy Szedor István: Kiskun-Halasi Város gazdaságtörténete. Kiskunhalas, 1935, szerzői kiadás. 120.

2 Nagy Csizrok László. *Kiskunhalasi krónika. Töredékek Kiskunhalas múltjából. A város néprajza, története, anekdotái a szájhagyomány és régi írások alapján.* Thorma János Múzeum 2002, Kiskunhalas. 168-169.

3 Alabán Péter: *Kiskunhalas társadalma a dualizmus idején és Horthy korszakban.* In: Ö. Kovács József – Szakál Aurél (szerk.): *Kiskunhalas története 3. kötet.* Kiskunhalas, 2005, Kiskunhalas Város Önkormányzata. 463-465.

kísérletek jellemezték (1928, 1934, 1942, 1944). Kiskunhalast közigazgatásilag is érintő személy Endre László Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei főszolgabíró, későbbi alispán a kóbor cigány-kérdés rendezése 1934-ben, a *Magyar Közigazgatás* hasábjain több ponton bővülő, az 1928-as javaslatához képest. A cigánykérdés megoldása elsőrendű állami feladat, de ő már egyes követeléseivel újszerű, embertelenebb és már egy merőben máshangnemet kezd megszólaltatni. Endre, mint a vármegye első számú embere 1939-ben, a cigánykérdést kézbe véve, az éves cigányrazziák számát saját hatáskörében megduplázta, s ezzel rákényszeríti más vármegyéket is az ahhoz való igazodásra.⁴

Halason a dualizmusban még szinte nem is létezett, addig és a Horthy korszakban a cigányellenesség folyamatosan jelen volt. A médiában mérhető le az 1920 utáni időszakban az a mesterséges gyűlöletkeltés, ami folyta cigánysággal szemben, akik a cigányvárosban, a magyar lakosságtól elkülönülve éltek. Ilyen címekkel riasztgatták az embereket: *Drága a muzsikaszó. Csenedélet Cigányfalván, Cigányok hatalmas bünszövetkezte Tífuszgyanús több száz halasi cigány, Véres cigányháború, Elvárásolta az ágynemüket a szelleműző cigányasszony.*⁵

A harmincas években Halasi is megkezdődtek a fertőtlenítések, fürdetések. Ami viszont igazán egyedi, hogy 32 cigány párt adtak össze 1935 nyarán. Sokan éltek a helyi cigányok között vadházasságban, ezért a halasi közigazgatás egységes, egy napra meghirdetett össznépi esketést hirdetett meg, aminek nagy nemzetközi visszhangja lett. A helyi és országos rasszista orgánumok célpontja lett az esemény. Az egyik helyi lap ezt a címet adta: *Százötven pár halasi cigány tömegesküvéje.*⁶ Még öt évvel később sem nyugszik ki lelkükből a gyűlölet. 1940-ben így írtak róluk egy országos lapban: *„Mióta ismeri őket a világ, mindig fáradtak voltak s vitték volna mindig szívesen a gyászlobogót azon a paradén, ahol a munkát temetik. Évezredek óta élőködnek á dolgozó emberiség nyakán a idestova komoly gondokat okoznak. A halasi Cserepesben is több, mint 500 cigány fájditja már a közigazgatás fejét. Mert mióta a városi doktor urak naponta, ellenőrzik, vizitálják őket, meg a halottasházi hullafogó havonta kimosdatja, fertőtleníti, nyírja, fürösztli őket rendőri segédlettel, úgy szaporodik a cigányság, miként a csicsóka. A kilencvenes években még csak tizenharmad magával vert itt sátrat az első Kolompár. (...) Csak a följobbvaló esztendőkbekben rendeztek nekik paradés tömegesküvőt, filléres gyorsal, filmirodákkal, meg világsajtóval. Restellik is a halasi magyarok ezt a lakodalmat, amíg élnek. Mert az amerikai újságok hozták a rengeteg rusnya képet és azt írták alá: halasi magyar lakodalom. Szaporodtak hát a dádék, de hullottak is *annakelőtte, mint az őszi légy.*”⁷*

Úgy tűnik, hogy a szélsőjobb és a bulvárlapok előszeretettel nagyították fel 5-15 ember családi veszekedéseit, bűnözői kilengéseit. Míg a cigányok többségével a városban nem volt különösebb gond. Ezt bizonyítja, amit Lakatos Vince újságíróként a cigányokról írt 1936-

4 Pucsi Barna Gyula: *Cigányellenes javaslatok és razziák Pest megyében Endre László alispánága idején (1928, 1939-1944)*. Bárony János – Daróczy Ágnes (szerk.), *Pharrajimos – Romák sorsa a holocaust idején*. Budapest, 2004, UHarmattan. 35-59.

5 Vö.: *Halasi Újság*, 1920 február 29. 4., *Kiskunhalas Helyi Értesítője*, 1923. február 7. 3., 1926. május 26. 2., *Kis Újság*, 1935. január 3., 7., *Új Nemzedék*, 1935 október 10. 5., *Nemzeti Újság*, 1938. január 29. 8.

6 *Kiskunhalas Helyi Értesítője*, 1935. július 27. 5.

7 *Új Nemzedék*, 1940. augusztus. 7.

1937 telén: „A szegény cigány meg olyan, mint a kerítésen reszkető veréb. Kéricsél, kunyerál, lopkod. Űzik, hajtják, innen is, onnan is, Keresztények, pogány hitttel, pogány erkölccsel.”⁸

Gyakran örvendezve közölte az ellenük hozott intézkedéseket, és ha lehet még többször kelt ki ellenük. Ezt az ellenséges hangnemet nem tarthatjuk véletlennek vagy pusztá ellenszenvnek. Az Endre-féle vármegye nem csupán a zsidók, hanem a cigány népesség eltávolítását is távlati célul tűzte ki. Rendszeres fertőtlenítésekkel és rendvédelmi zaklatásokkal tartották félelemben a cigányságot.

Bár Kiskunhalason nem volt jellemző a cigányokkal szembeni fellépés, a *Halasi Újság* mégis napirenden tartotta az ügyet. Viszont a vármegye többi városában és járásában nem voltak ritkák a faji jellegű hatósági intézkedések, amit az alispán rendeletei szítottak.⁹

„Uborkaszezion

Zsidók és cigányok!

Kijelentjük bátran,

Uborkaszezion van a Halasi Újságban,

Nem írhatunk róluk

Semmit a napokban.

Tudjuk jól, hogy nekik

Kánikula nélkül is

Nagyon melegük van.”

(*Halasi Újság*, 1942. június 12. 5.)

Kutatásommal a kiskunhalasi cigányság történetéhez kívánok hozzájárulni. A levéltári források feltárása alapvető a későbbi kutatások folytatásához. Olyan új adatok is előkerültek, melyben kiderült, hogy 1941 őszén felmerült az alsóvárosi cigánytelep felsőkisteleki kitelepítése. 1938 és 1945 közötti cigányüldözéshez kötődő dokumentumok egyéb tudományos írásokhoz is hasznos adatokat tartalmaz. Leginkább közegészségügyre hivatkozva zaklathatták a cigányokat Kiskunhalason. A perifériára szorított nemzetiség és társadalmi csoport adataival pontosabb képet kaphatunk róluk.

⁸ *Halasi Hírlap*. 1937. február 2. 4.

⁹ Vö: Karsai László: *A cigánykérdés Magyarországon 1919-1945 – Űt a cigány Holocausthoz*. Budapest, 1992, Cserépfalvi Kiadó. 36., 60., 65., 87., illetve Szita Szabolcs (szerk.), *Tények, adatok - a cigányok háborús üldöztetésének (1939-1945) tanintézeti feldolgozásához*. Budapest, 2000, Magyar Auschwitz Alapítvány - Holocaust Dokumentációs Központ. 37-55.

A TANULMÁNYT SZEMLÉLTETŐ ÉS KIEGÉSZÍTŐ DOKUMENTUMOK

1. dokumentum:

A polgármester számára írt jelentés

V. 274 b) Kiskunhalasi Polgármesteri Hivatal közl. i. iratai

59. doboz 14880/1939 - Kiskunhalasi egészségügyi helyzete – trachoma feljelentés

Nagyságos Polgármester Úrnak!

Helyben

Tisztelettel jelentem, hogy 1939. szeptember és október hónapban trachomakezelésre nem jártak a következők:

1. Kolompár István	35 éves	4. sz. ház
2. Kolompár Júlia	57 éves	5. sz. ház
3. Kolompár Júlia	18 éves	11. sz. ház
4. Kolompár Sándor	18 éves	11. sz. ház
5. Kolompár Mátyás	77 éves	18. sz. gunyhó
6. Jakab Borbála	62 éves	18. sz. gunyhó
7. Jakab Borbála	18 éves	18. sz. ház
8. Balázs János	18 éves	18. sz. gunyhó
9. Kolompár Benő	31 éves	18. sz. gunyhó
10. Kolompár Piros	42 éves	19. sz. gunyhó
11. Kolompár Mátyás	33 éves	23. sz. ház
12. Kolompár Mária	41 éves	27. sz. ház
13. Kolompár István	2 éves	27. sz. ház anyja: Kolompár Mária 19 éves
14. Kolompár Mátyás	12 éves	27. sz. ház „
15. Kolompár Ferenc	18 éves	27. sz. ház
16. Kolompár Kalomán	2 éves	27. sz. ház
18. Kolompár Sándor	40 éves	30. sz. ház
19. Kolompár Aranka	12 éves	30. sz. ház
20. Kolompár Rozália	17 éves	30. sz. ház
21. Kolompár Bálint	14 éves	30. sz. ház
22. Kolompár Sándor	13 éves	30. sz. ház
23. Kolompár György	10 éves	30. sz. ház
24. Radics Viktor	44 éves	37. sz. ház
25. Kolompár László	18 éves	31. sz. ház

Dr. Walenta Mária

2. dokumentum

Kiskunhalas körzetében élő cigányokról tett egészségügyi jelentés 1940-ben

V. 274 b) Kiskunhalasi Polgármesteri Hivatal közig i. iratai

63. doboz 447/1940

A 16921/1939. kig számú rendelet alapján megvizsgáltam körzetemben 1970 egyént, kik közül trachomagyánúsnek találtam 23-at.

Név	Szüil. év	Lakhely
1. Kolompár István	1935	Cigánytelep 10. szám
2. Kolompár Rozália	1924	Cigánytelep 10. szám
3. Kolompár Ferenc	1921	Cigánytelep 10. szám
4. Kolompár Gusztáv	1929	Cigánytelep 10. szám
5. Kolompár Mária	1930	Cigánytelep 10. szám
6. Kolompár Sándor	1921	Cigánytelep 10. szám
7. Kolompár Júlia	1922	Cigánytelep 10. szám
8. Kolompár Sándor	1910	Cigánytelep 10. szám
9. Kolompár Teréz	1928	Cigánytelep 11. szám
10. Kolompár Vince	1923	Cigánytelep 11. szám
11. Kolompár Antal	1928	Cigánytelep 11. szám
12. Kolompár Júlia	1921	Cigánytelep 11. szám
13. Kolompár János	1896	Cigánytelep 11. szám
14. Kolompár Amália	1924	Cigánytelep 11. szám
15. Kolompár Péter	1877	Cigánytelep 11. szám
16. Kolompár Benő	1904	Cigánytelep 12. szám
17. Kolompár Valéria	1933	Cigánytelep 13. szám
18. Kolompár Lajos	1901	Cigánytelep 13. szám
19. Kolompár Benő	1927	Cigánytelep 13. szám
20. Kolompár Erzsébet	1925	Cigánytelep 14. szám
21. Kolompár Mária	1882	Cigánytelep 15. szám
22. Kolompár Mária	1917	Cigánytelep 15. szám
23. Kolompár Benő	1931	Cigánytelep 15. szám

Kiskunhalas, 1940. január 10.

Dr. Walenta Mária
trachomaorvos

3. dokumentum

Kiskunhalason lévő Alsóvárosi Cigánytelep állapotáról, lakhatási körülményeiről, 1941 szeptemberében készült jelentés

V. 274 b) Kiskunhalasi Polgármesteri Hivatal közig i. iratai 84. doboz 10014/1941 – Cigány illemhelyek ügye

Nagyságos Polgármester Úr!

Az Alsóvárosi cigánytelep illemhelyek tárgyában 10.014/1941. kig. sz. határozatban kitűzött augusztus 20.-i határidő lejártával a cigány jele telepen megjelentünk. A cigányok legnagyobb részben nem tettek eleget határozott rendelkezéseinek azért a cigánykérdés legmegfelelőbb rendezése érdekében szükségesnek látszik az hogy a teljesen meg nem felelő putrik és egyéb építmények a cigánytelepen lebontásának és az azokban lakó cigányok onnan kitelepítésének. Egyelőre ideiglenes elhelyezkedésre a hivatkozott határozatban már jelzett 4 holdas alsó Kisteleki ingatlan volna kijelölendő.

Lebontandó volnának a következő putrik és építmények Kolompár Kálmán, Rostás László, Kolompár János, Kolompár László, Jakab Károly, Jakab József, Kolompár Lajos, Kolompár Sándor, Kolompár Péter, Rostás Mátyás, Jakab Gusztáv, Rostás István, Kolompár János, Kolompár Mátyás, Kolompár Lajos, Radics Sándor, Kolompár Mátyás, Kolompár Ferenc, Kolompár Péter, Kolompár Ferenc, Rostás Ferenc, Radics Mária, Kolompár Kálmán, Kolompár László, Balázs Géza, Balázs István és Balázs Mihály cigányok építményei.

Kiskunhalas 1941 évi szeptember 10.-én

Tisztelettel:
Dobó Kálmán
műszaki tanácsos
olvashatatlan
főjegyző

4. dokumentum

A kiskunhalasi polgármester 1941. szeptemberében kiadott véghatározata az Alsóvámosi Cigánytelep kiürítéséről

V. 274 b) Kiskunhalasi Polgármesteri Hivatal közig i. iratai 84. doboz 10014/1941 – Cigány illemhelyek ügye

Kiskunhalas m. város polgármestere

1941 kig.

Tárgy az alsóvárosi cigánytelep kitelepítése

VÉGHATÁROZATA

A beérkezett jelentés szerint a város alsó végén a Cserepes mellett megtelepedett cigányok legnagyobb része a 10.014/1941. sz. határozat rendelkezésének még a mai napig nem tették eleget. Úgy hogy építményei nemcsak hogy nem felelnek meg az építési szabályrendelet követelményeinek ha nem veszélyesek is. Az egyes lakásoktól hiányzó WC el nem készítése miatt a cigánytelep közegészségügyileg súlyosan kifogásolható.

Ezen tarthatatlan állapot végleges megszüntetése érdekében a 180 160/1914 a. B.M. .sz. rendelettel jóváhagyott 65 kgy. 4967 kig. 1914 számú városi szabályrendelet 162 és 164 paragrafusa alapján Kolompár Kálmán, Rostás László, Kolompár János, Kolompár László, Jakab Károly, Jakab József, Kolompár Lajos, Kolompár Sándor, Kolompár Péter, Rostás Mátyás, Jakab Gusztáv, Rostás István, Kolompár János, Kolompár Mátyás, Kolompár Lajos, Radics Sándor, Kolompár Mátyás, Kolompár Ferenc, Kolompár Péter, Kolompár Ferenc, Rostás Ferenc, Radics Mária, Kolompár Kálmán, Kolompár László, Balázs Géza, Balázs István és Balázs Mihály cigányok építményeiben és putriban való lakást megtiltom és ezen építményeknek és putriknak lebontását elrendelem,

Felhívom fent nevezettek épületeiben lakó cigányokat, hogy azokat az építményeket haladéktalanul hagyják el, mert amennyiben az építményeket és a putrikat önként le nem vonták azokat szükség esetén is karhatalom alkalmazása mellett hatóságilag fogom lebontatni.

Azért hogy a fentiek szerint kiürítendő és elbontandó építményekben lakó cigányok a téli időre esetleg fedél nélkül ne maradjanak, megengedem neki hogy Kiskunhalas m. város tulajdonát képző Felsőkistelek pusztában fekvő 4 kat. hold területű birtokon megtelepedhessenek és ott a maguk részére esetleg ideiglenes jellegű lakó helyiségeket készítsenek. Itt is azonban minden igénybevett 200 n.öl területért tulajdonjog elismerés fejében 1 P-t szóval egy pengőt kötelesek Kiskunhalas m. város közpénztárában befizetni. Jelen engedély csak visszavonásig érvényes és csak azért adtam, hogy a lebontandó építményekből kiköltözött cigányok addig, míg megfelelő elhelyezkedés ez nem jutnának megtelepedési hely nélkül ne legyenek.

Megkeresem a Kiskunhalas m.kir Rendőrkapitányságot hogy a fenti rendelkezéseket tudomásul venni és az ügyben eljáró hatóság közegek részére szóbeli kérelmüket szükséges intézkedések végrehajtásához karhatalmat kirendelni szíveskedjék.

Erről az írni és olvasni nem tudó fentiekben megnevezett összes cigányokat Rozgonyi István városi kézbesítő és idős Kolompár Péter cigánybíró útján jelen véghatározaton azzal értesítem, hogy ellene Pest vármegye alispánjához 15 nap alatt nálam benyújtandó fellebbezés fel élhetnek.

Értesítem továbbá a m.kir Rendőrkapitányságot Dobó Kálmán v. műszaki tanácsnokot és Dr. Halász Sándor főjegyzőt.

Kiskunhalas 1941. szeptember 10.

Dr. Kathona Mihály
polgármester

5. dokumentum

1944. május elsején készült egészségügyi jelentés a Kiskunhalason élő cigányok és lakhelyeik tetvetlenítéséről

V. 274 b) Kiskunhalasi Polgármesteri Hivatal közíg i. iratai
122. doboz 6813/1944 ad 516/1944– Kiskunhalas egészségügyi helyzete

ad 516/1944. t.c.

Tárgy: tetvetlenítés Kiskunhalas m. városban f. év április hóban

M.Kir. Tisztifőorvos Úrnak
Budapest

Tisztelettel jelentem, hogy f. év április hóban Kiskunhalas m. városban a következő tetvetlenítés történt:

1.tetvetlenített egyének száma: Polgári személy: 7

Cigány: 379

Összesen: 386

2.tetvetlenített lakások száma: Polgári lakás: 1

Cigány: 43

Összesen: 44

Kiskunhalas, 1944. május 1.

Dr. Bajusz Mihály s.k.
m.kir. tisztiorvos

Nagyszágos Polgármester. Város

Helyben

Tisztelttel jelentem, hogy 1959. szeptem -
ber és október hónapban földmunkakeresletre
nem jöttak a következők:

✓ 1.	Kolompai	Patórné	35 év	4 sz.	ház
✓ 2.	"	Júlia	57	"	5 sz. "
✓ 3.	"	Júlia	18	"	11 sz. "
✓ 4.	"	Laindos	18	"	11 " -
✓ 5.	"	Mitjás	77	"	18 " gyngyű
✓ 6.	Jabos	Zorbila	62	"	18 " "
✓ 7.	"	Zorbila	18	"	18 " "
✓ 8.	Byalás	János	18	"	18 " "
✓ 9.	Kolompai	Zsuzs	31	"	13 " ház
✓ 10.	"	Piros	42	"	19 " gyngyű
✓ 11.	"	Mitjás	33	"	23 sz. ház
✓ 12.	"	Árka	41	"	27 " "
✓ 13.	"	Tatomi	2	"	27 sz. szomszédos ház
✓ 14.	"	Mitjás	12	"	27 " "

-/.

A 16921/1939.kig.sz.röndelet alapján megvizsgáltam körzetemben összesen 1970 egyént, kik közül trachomagnanusnak találtam 23-at.

Név	Szül.év	Lakhely
1. Kolompár István	1935	Cigánytelep 10 szám.
2. " Rozália	1924	" " "
3. " Ferenc	1921	" " "
4. " Gusztáv	1929	" " "
5. " Mária	1930	" " "
6. " Sándor	1921	" " "
7. " Julia	1922	" " "
8. " Sándor	1910	" " "
9. " Teréz	1928	" 11 "
10. " Vince	1923	" " "
11. " Antal	1928	" " "
12. " Julia	1921	" " "
13. " János	1896	" " "
14. " Amália	1924	" " "
15. " Péter	1877	" " "
16. " Benő	1904	" 12 "
17. " Valéria	1933	" 13 "
18. " Lajos	1901	" " "
19. " Benő	1927	" " "
20. " Erzsébet	1925	" 14 "
21. " Mária	1832	" 15 "
22. " Mária	1917	" " "
23. " Benő	1931	" " "
24. " " "	1927	" " "
25. " " "	1927	" " "
26. " " "	1923	" " "
27. " " "	1923	" " "
28. " " "	1904	" " "
29. " " "	1923	" " "
30. " " "	1921	" " "
31. " " "	1921	" " "
32. " " "	1923	" " "
33. " " "	1921	" " "
34. " " "	1923	" " "
35. " " "	1923	" " "
36. " " "	1923	" " "
37. " " "	1927	" " "

Kiskunhalas, 1940 január hó 10.

M. Balata Mária
 áll. trachomagnanus

Nagyságos Polgármester Ur !

Az alnővárosi cigánytelep illemlhelye tárgyában 10.011/1941.kig.sz.határozat
ban kitűzött augusztus 20.-i határidő lejártával a cigánytelepen
megjelentünk. A cigányok legnagyobb részben nem tették eleget a ha-
tározat rendelkezéseinek, ezért a cigánykérdés megfelelőbb rendezé-
se érdekében szükségesnek látszik az, hogy a teljesen meg nem fele-
lő putrik és egyéb építmények a cigánytelepen lebontassanak és az
szokban lakó cigányok onnan kitelepíttessenek. Egyelőre ideiglenes
elhelyezkedésre a hivatkozott határozatban már jelzett földhas-
társítási területek ingatlan volna kijelölendő.

Lebontandók volna a következő putrik és építmények:

Kolompár Kálmán, Rostás László, Kolompár János, Kolompár László
Jakab Károly, Jakab József, Kolompár Lajos, Kolompár Sándor, Kolompár Pé-
ter, Rostás Máttyás, Jakab Gusztáv, Rostás István, Kolompár János, Kolompár
Máttyás, Kolompár Lajos, Radics Sándor, Kolompár Máttyás, Kolompár Ferenc,
Kolompár Péter, Kolompár Ferenc, Rostás Ferenc, Radics Mária, Kolompár Kál-
mán, Kolompár László, Balázs Géza, Balázs István és Balázs Mihály cigi-
nyok építményei.

Kiskunhalas 1941. évi szeptember 10.-én

Tisztelettel:

Borbély
műszaki tanácsnok.

Szalán Blaudony
főjegyző.

1941. évi. sz.

Vég határozat.

A beérkezett jelentés szerint a város alsó végén a Georpes omlott mezelepedési épületek legnagyobb része a 10. olt./1941. évi. sz. határozat rendelkezésének még a mai napig nem tett eleget, úgy hogy építványok és épületek nem felelnek meg az építési szabályrendelet követelményeinek, hanem veszélyesek is. Az egyes lakosoktól hiányos a. c. el nem készítése miatt a önkormányzat községünkben súlyosan kifogásolható.

Ezen a tényleges állapot végleges megszüntetése érdekében a 100. olt./1941. VI. a. sz. rendelettel jóváhagyott 65. évi. sz. 1941. évi. sz. városi szabályrendelet 163. és 164. §-ai alapján Kolompár Kálmán, Kostas László, Kolompár János, Kolompár László, Jakab Károly, Jakab József, Kolompár Lajos, Kolompár Sándor, Kolompár Péter, Kostas István, Jakab Gusztáv, Kostas István, Kolompár János, Kolompár István, Kolompár Lajos, Radics Sándor, Kolompár István, Kolompár Ferenc, Kolompár Péter, Kolompár Ferenc, Kostas Ferenc, Radics Mária, Kolompár Kálmán, Kolompár László, Balázs Géza, Balázs István és Balázs Mihály önkormányzatok építványeikban és putrikáiban való lakást segítő és ezen építványoknak és putrikáknak lebontását elrendelem.

Felhívom fentnevezettek építványaikban lakó önkormányzatokat, hogy azokat az építványokat haladéktalanul hagyják el, mert amennyiben az építványokat és putrikákat önkormányzatok nem bontatják, azokat szükség esetén is karhatóság alkalmazása mellett hatóságilag fogva lebontatni.

Azért hogy a fentiek szerint kiírtandó és elbontandó építványokban lakó önkormányzatok a téli időre esetleg káros nélkül ne maradjanak, megengedem nekik, hogy Kiskunhalas a. város tulajdonát képező felszökkeltek pusztáiban fekvő t. k. területi birtokon megtelepedhessenek és ott a maguk részére esetleg ideiglenes jellegű lakóhelyiségeket készítsenek. Itt is azonban minden igénybe vett 200 n. ölt. területért tulajdonjog elismerés fejében 1 P-t szóval egy pengőt kötelesek Kiskunhalas a. város közpénztárába befizetni. Jelen engedély csak visszavonásig érvényes és csak azért adtam, hogy a lebontandó építványokból kiköltöző önkormányzatok addig, míg megfelelő elhelyezkedéshez nem juthatnak, megtelepedési hely nélkül ne legyenek.

Megkértem a kiskunhalasi a. kir. Rendőrkapitányságot, hogy fenti rendelkezéseket tudomásulvenni és az ügyben eljáró hatósági közegok részére szabályi kérésekre szükséges intézkedések végrehajtásához karhatalmat kirendelni sziveskedjék.

Irról az irni és olvasni nem tudó fentiekben megnevezett összes önkormányzatok Rozgonyi István városi közbeszítő és idős Kolompár Péter önkormányzat útján jelen véghatározatom azzal értesítem, hogy ellene Pest városi alispánjához 15 nap alatt nálam benyújtandó felelősséggel élhetnek.

Értesítem továbbá a a. kir. Rendőrkapitányságot, Dobó Kálmán v. m. szaki tanácsnokot és Dr. Balázs D. Sándor főjegyzőt, hogy a fentiekben Kiskunhalas, 1941. szeptember 10.

polgármester.

ad 516/1944.t.o.

Tárgy: Tetvetlenítés Kiskunhalas n.város-
ban f.év április hónapban.

M.Kir.Tisztifőorvos Urak

B u d a p e s t.

Tisztelettel jelentem, hogy f. év április hónapban Kiskunhalas
n.városban a következő tetvetlenítés történt:

1. Tetvetlenített egyének száma:	Polgári asszony	7
	Cigány	379
	Összesen:	386.
2. Tetvetlenített lakások sz:	Polgári lakás	1
	Cigány	43
	Összesen:	44.

Kiskunhalas, 1944. május 1.

Dr Bajusz Mihály s.k.
n.kir.tisztiorvos,

5. dokumentum

VÉGSŐ ISTVÁN

(Kiskunhalas – 1979. január 22.)

Történész – Közel 150 helytörténeti, honismereti, kulturális cikket, tanulmányt írtam szaklapoknak, helyi és megyei hírlapoknak. Tíz könyvem jelent meg kiskunhalasi, holokauszt, hadtörténeti és egyéb helytörténeti témákban. Szakterületem szerint Kiskunhalas 20. századi helytörténetét, és az egykori magyarországi vármegyék területén zajlott zsidóüldözések, szélsőjobboldali mozgalmak történetét vizsgálom megyei, országos és szaklevéltárakban. A magyar holokauszt, a roncskutatás, a hadtörténet, malenkij robot és 1956 kutatása is hozzátartozik az eddigi kutatási témáimhoz. Ezenfelül évek

óta kutatásokat végzek az 1944 és 1949 közötti időszak hatalom kiépülése kapcsán. 2008 óta kulturális egyesületet vezetek Kiskunhalason. Előadásokat, kiállításokat, táncházakat, városnéző sétákat szervezünk. Helytörténeti táborot indítunk minden nyáron gyerekeknek.

Jelenleg a Clio Intézet munkatársa, történésze vagyok. Az 1944-es gettósítást és Garbai Sándor tevékenységét kutatom.

Végső István